

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра інформаційно-документних систем

КОМП'ЮТЕРНА ЕТИКА

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для студентів 4 курсу напрямку 6.020105
«Документознавство та інформаційна діяльність»

Харків – 2010

УДК 174+004
ББК 87.754 с51

Друкується за рішенням ради
факультету документознавства та інформаційної діяльності
(протокол № 1 від 2.09.2010 р.)

Рекомендовано кафедрою інформаційно-документних систем
(протокол № 1 від 27.08.2010 р.)

Рецензенти:

Г.Ф.Кривуля, д.т.н., професор, завідувач кафедри автоматизації проектування комп'ютерної техніки Харківського національного університету радіоелектроніки

І.М. Фоменко, к.т.н., доцент кафедри інформаційно-документних систем Харківської державної академія культури

Укладач:

Л.Я. Філіпова, д.п.н., проф.

Комп'ютерна етика: Progr. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. 4 курсу напряму 6.020104 «Документознавство та інформаційна діяльність» / Харк. держ. акад. культури; Уклад.: Л.Я. Філіпова. — Х., 2010. — 36 с.

«Комп'ютерна етика» є курсом навчального комплексу професійно орієнтованих дисциплін, який викладається для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Зміст курсу розкриває морально-етичні та правові основи використання комп'ютерних та телекомунікаційних технологій для усіх суб'єктів інформаційного суспільства; спрямований на усвідомлене використання морально-правових норм комп'ютерної етики в сфері інформаційно-документної діяльності. Для студентів, викладачів, аспірантів документно-інформаційних спеціальностей.

УДК 174+004
ББК 87.754 с51

© Харківська державна академія культури, 2010 р.
© Філіпова Л.Я., 2010 р.

Програма навчальної дисципліни «Комп'ютерна етика»

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: морально-етичні та правові основи використання комп'ютерних та телекомунікаційних технологій

Курс: Підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика на- вчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 Залікових модулів: 2 (тестування, рефе- рат) Змістових модулів: 2 Загальна кількість годин: 32 Тижневих годин: 2	Шифр та галузь знань 0201. Культура Шифр та назва напрямку: 6.020105 Документознавство та інформаційна діяльність Бакалавр 6.020105	Обов'язкова Рік підготовки: 4 Семестр: 7. Лекції (теоретична підготовка): 20 год. Семінари: 12 год. Самостійна робота: 76 год. Вид контролю: залік, 7 семестр.

II. Мета і завдання навчальної дисципліни

«Комп'ютерна етика» — курс навчального комплексу професійно-орієнтованих дисциплін, який викладається для студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». Предмет вивчення — морально-етичні та правові основи використання інформаційно-комп'ютерних та телекомунікаційних технологій в суспільному житті.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із морально-етичними та правовими нормами поведінки в комп'ютерно-мережевому середовищі для усіх суб'єктів інформаційного суспільства.

Завдання навчальної дисципліни:

- сприяти оволодінню знаннями морально-правових норм професійної, інформаційної та комп'ютерної етики;
- опанувати практичними навичками використання етичних норм та принципів моральних кодексів не тільки комп'ютерних професіоналів, а й усіх користувачів комп'ютерних систем і мереж;
- усвідомлено використовувати морально-правові норми комп'ютерної етики в сфері інформаційно-документної діяльності.

Курс має міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами «Етика», «Інформаційний сервіс Інтернет», «Методи та засоби інформаційної діяльності», «Захист інформації в комп'ютерних системах», «Локальні інформаційні мережі». Курс укладено з урахуванням інших навчальних дисциплін гуманітарного та інформаційно-комп'ютерного циклів.

III. Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основи професійної етики;
- основи комп'ютерної етики;
- норми та моральні правила поведінки в комп'ютерній мережі; кодекси комп'ютерної етики;
- засоби попередження та боротьби з комп'ютерними злочинами; відповідальність та законність в комп'ютерних мережах;
- етико-правові аспекти захисту авторського права та інтелектуальної власності в комп'ютерній мережі.

Уміти:

- застосовувати основні принципи професійної та комп'ютерної етики в інформаційно-документних службах та підрозділах;
- використовувати етико-правові норми та моральні правила інформаційних співвідносин в комп'ютерній мережі;
- пропагувати та роз'яснювати норми комп'ютерної етики в комунікаційному просторі.

Мати навички:

- професійного використання етико-правових норм в комп'ютерній мережі;
- пропагування міжнародних норм поведінки стосовно морально-етичних та правових відносин між користувачами в комунікаційному просторі;
- попередження та профілактики комп'ютерних злочинів;
- адаптації етико-правових основ професійних комунікацій в інформаційно-документній сфері.

В курсі передбачені такі види навчальної діяльності: лекції, семінарські заняття, проміжний контроль знань у вигляді тестів та контрольних завдань.

На вивчення дисципліни на денному відділенні у 7 семестрі відведено 108 годин, з яких 76 годин — самостійні заняття; 32 години — аудиторні, з яких лекцій — 20 годин, семінарських занять — 12 годин. Вивчення курсу закінчується заліком у 7 семестрі.

На заочному відділенні дисципліна вивчається у 7 семестрі, на неї відведено 10 годин, з яких лекцій — 8, семінарських — 2. Вивчення курсу закінчується заліком у 7 семестрі.

IV. Зміст і структура дисципліни

Навчальна дисципліна складається з 2-х модулів, які містять 7 тем, зв'язаних між собою змістовими складовими.

1 МОДУЛЬ - *Морально-етичні норми комп'ютерної етики* - містить 4 теми: Основи професійної та прикладної етики; Комп'ютерна етика: вступ в проблематику; Інформаційна етика. Етика Інтернет; Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»: типи взаємовідносин.

2 МОДУЛЬ - *Правове регулювання етики комп'ютерних співвідношень* - містить 3 теми: Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини; Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання; Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

Передбачено рубіжні етапи контролю у формі семінарських занять з усним опитуванням, рефератів, завдань для самостійної роботи студентів, проміжного тестування.

V. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

(денне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Усього	Лекцій	Сем.	Сам.	Форми контр.
1	2	3	4	5	6	7
Заліковий модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Морально-етичні норми комп'ютерної етики						
1	Основи професійної та прикладної етики	14	2	2	10	семінар-усне опитування, реферати за вибором
2	Комп'ютерна етика: вступ в проблематику.	16	2	2	12	семінар-усне опитування, реферати за вибором
3	Інформаційна етика. Етика Інтернет.	16	2	-	12	семінар-усне опитування, реферати за вибором
4	Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»: типи взаємовідносин	16	4	2	12	контрольне завдання для письмового твору
		62	10	6	46	письмове контрольне завдання (ЗМ-1)
Заліковий модуль 2.						
Змістовий модуль 2. Правове регулювання етики комп'ютерних співвідносин						
5.	Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини	16	4	2	10	семінар-усне опитування, реферати за вибором
6.	Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання	16	4	2	10	семінар-усне опитування, реферати за вибором
7.	Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет	14	2	2	10	семінар-усне опитування, реферати за вибором
		46	10	6	30	письмове контрольне завдання (ЗМ-2)
	Усього	108	20	12	76	Тестування-залік

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
(заочне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Усьо- Лекцій	Сем.	Форми контр.		
1	2	3	4	5	6	7
Заліковий модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Морально-етичні норми комп'ютерної етики						
1.	Основи професійної та прикладної етики	1	1	-		
2.	Комп'ютерна етика: вступ в проблематику. Інформаційна етика. Етика Інтернет.	3	2	1		семинар-усне опитування
3.	Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»: типи взаємовідносин	3	2	1		контрольні завдання для письмового твору
		7	5	2		письмове контрольне завдання (ЗМ-1)
Заліковий модуль 2.						
Змістовий модуль 2. Правове регулювання етики комп'ютерних співвідношень						
5.	Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідношень. Інформаційні злочини. Комп'ютерні злочини	2	2			семинар-усне опитування
6.	Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет	1	1			семинар- усне опитування, реферати за вибором
		3	3			письмове контрольне завдання (ЗМ-2)
	Усього	10	8	2		Тестування-залік

VI. ЗМІСТ КУРСУ
Заліковий модуль 1.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ НОРМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЕТИКИ

Тема 1. Основи професійної етики

Взаємозв'язок та співвідносини теоретичної, прикладної (практичної) та професійної етики. Сутність прикладної етики. Поняття прикладної етики як особливого різновиду етики, який надає нове розуміння проблем моралі, пов'язаних з прикладними (практичними) завданнями, що вирішуються філософами з позицій теоретичної етики. Взаємовідносини прикладної та професійної етики.

Професійна етика: історія походження, зміст. Поняття професійної етики як сукупності моральних норм, що визначають відношення людини до свого професійного обов'язку. Характеристика напрямів розвитку професійної етики: відносини трудових колективів і кожного фахівця окремо; моральні якості особистості фахівця, що забезпечують найкраще виконання професійного обов'язку; взаємини в професійних колективах та специфічні моральні норми, властиві для даної професії; особливості професійного виховання. Розуміння змісту професійної етики як сукупності вимог професії, як установа свого роду внутрішнього стандарту, еталону поведінки даних професіоналів.

Поняття видів професійної етики як специфічних особливостей професійної діяльності, спрямованих безпосередньо на людину в тих або інших умовах його життєдіяльності в суспільстві. Значення професійних моральних норм — правил, зразків, порядку внутрішньої саморегуляції особистості на основі етичних ідеалів. Характеристика основних видів професійної етики та специфічних вимог в області моралі (лікарська етика, судова етика, військова етика, педагогічна етика, екологічна етика, комп'ютерна етика, етика вченого, актора, художника, підприємця, інженера і т. ін.).

Професійні етичні кодекси як основа змісту професійної етики, їх зміст, мета та значення. Виникнення перших професійно-етичних кодексів. Відображення в професійних етичних кодексах тих моральних норм та правил, які притаманні членам саме цієї професії, а не тих стандартів, що додаються до неї зовні.

Семінар 1: Професійна етика: основні питання.

Тема 2. Комп'ютерна етика: вступ в проблематику

Етико-правовий простір інформаційно-комп'ютерних технологій: загальна характеристика. Розвиток етико-інформаційного напрямку: комп'ютерна етика, інформаційна етика, кіберетика.

Поняття «комп'ютерна етика» та його синонімічні поняття: «етика Інтернет», «віртуальна етика»(або кіберетика), «мережевий етикет», «нетикет», «webethics». Визначення узагальнюючого поняття “комп'ютерна етика” як різновиду професійної етики, яка охоплює розробку моральних норм для усіх суб'єктів інформаційного суспільства, а також моральні кодекси не тільки комп'ютерних професіоналів, а й усіх користувачів комп'ютерних систем.

“Піонери” комп'ютерної етики у 80-і р. ХХ в.— Джеймс Мур, Дебора Джонсон, Дж.Снеппер, Л.Ллойд, У.Бетчел, Джулія ван Дюн та ін. Розуміння комп'ютерної етики як складного динамічного поля досліджень, що передбачає аналіз відносин між фактами, концепціями, політикою і цінностями в контексті інтенсивного розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій. Комп'ютерна етика як поле досліджень, розташоване на межі нових комп'ютерно-комунікаційних технологій та нормативної етики. Аналіз досліджень та публікацій Джеймса Мура про комп'ютерну етику для “формування моральних норм та проведення активної політики їх впровадження у свідомість розробників та користувачів комп'ютерних технологій”. Значення книги Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» для формування комп'ютерної етики як навчальної дисципліни в США та інших країнах світу.

Значення моральних норм в комп'ютерному середовищі як історично сформованої основи для розробки нових та вдосконалення існуючих юридичних норм, що забезпечуються силою державного впливу.

Передумови, зміст та значення першого кодексу комп'ютерної етики (США, 1979). Визначення головної мети — життєво важливої необхідності дотримання всіх норм етики при розробці й експлуатації засобів інформаційних технологій. Американський досвід з розробки основи кодексів комп'ютерної етики, яка охоплює загальнолюдські моральні норми, а також десять заповідей (подібно моральних постулатів біблійної заповіді). Характеристика моральних норм, що базуються на дотриманні чотирьох головних моральних принципів: privacy (таємниця особистого життя),

assurasy (точність), property (приватна власність) и accessibility (доступність).

Значення кодексів етики Асоціацій розробників інформаційних технологій, менеджерів інформаційних технологій, користувачів інформаційних технологій, сертифікованих комп'ютерних професіоналів (США). Кодекси комп'ютерної етики для викладачів вищих та середніх шкіл як основа для створення та впровадження спеціальних навчальних курсів (США, Німеччина, Росія); як механізм для освіти (контролю над новими правилами та стандартами).

Рекомендації Міжнародної федерації з інформаційних технологій (IFIP) щодо прийняття національних кодексів комп'ютерної етики усім державам світу на базі етичних стандартів з урахування місцевих культурних і етичних традицій. Значення діяльності дослідних інститутів з проблем соціального впливу комп'ютерних технологій на особистість та суспільство (США, Австралія, Велика Британія, європейські держави); розробка ними рекомендацій, норм та методів їх впровадження в суспільну свідомість.

Семінар 2: Комп'ютерна етика як дослідницький напрям і навчальна дисципліна. Значення кодексів комп'ютерної етики.

Тема 3. Інформаційна етика. Етика Інтернету.

Поняття інформаційної етики як філософської основи комп'ютерної етики; значення праць англійського вченого Лучано Флориди.

Термін кіберетика та кіберпростір в художніх творах письменників-фантастів (Вільям Гібсон).

Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет, правила «нетикету» (похідне від англ. net — мережа та etiquette — етикет). Напрями досліджень етичних, моральних та правових аспектів використання міжнародної комп'ютерної мережі Інтернет: їх актуальність та значення для розвитку сучасного суспільства. Проблеми протиріччя між позитивним впливом нових можливостей користування інформацією з мережі та негативними наслідками; можливі шляхи їх вирішення. Розробка гуманітарних проблем користування Інтернет: антисоціальна поведінка; регулювання відносин; саморегуляція етичних норм у комп'ютерно-комунікаційному середовищі.

Значення положень освітньої політики в сфері інформатизації суспільства, яка має поєднувати багатий потенціал інформаційних та телекомунікаційних технологій та збереження культурної спадщини (національні традиції, культурні цінності та норми) кожного народу світового співтовариства. Зарубіжний освітній досвід: США, Німеччина, Росія.

Семінар 3: Зміст та значення понять «Інформаційна етика» та «Етика Інтернет».

Тема 4. Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»: типи взаємовідносин

Поняття «комп'ютерних професіоналів» як узагальнююче для таких категорій учасників комп'ютерних взаємовідносин в мережі, як: програмісти, системні аналітики, системотехніки, оператори, інформаційні працівники (посередники), продавці комп'ютерного устаткування, а також і користувачі продуктів інформаційно-комп'ютерних технологій.

Характеристика типів взаємовідносин комп'ютерних професіоналів з такими категоріями, як: роботодавці; клієнти; колеги по професії; громадськість. Моральні основи взаємовідносин «роботодавець — комп'ютерний професіонал»: їх характеристика. Значення наявності контрактних взаємовідносин та усвідомленого обмеження автономності. Аналіз поняття «лояльність» (Марсія Барон), наслідки: позитивні (добрі, дружні взаємовідносини) та негативні (нечесність, відсутність здорового глузду, безвідповідальність). Моральні основи взаємовідносин «клієнт—комп'ютерний професіонал»: їх характеристика. Значення контрактних відносин, довіри, чесності, компетентності. Моральні основи взаємовідносин «суспільство — комп'ютерний професіонал»: їх характеристика. Поняття соціального контракту. Співвідношення між професійними знаннями та відповідальністю. Моральні основи взаємовідносин «професіонал — професіонал»: їх характеристика. Значення дотримання певних стандартів поведінки; відповідальності, чесності, прагнення уникнути конфлікту професійних та особистих інтересів, довіри, тощо.

Контрольне завдання для письмового твору: Аналіз та оцінка вчинків представників «комп'ютерних професіоналів» (за 4-ма сценаріями), обґрунтування та захист власної думки щодо дотри-

мання професійно-комп'ютерних етичних норм поведінки в різних ситуаціях.

Письмове контрольне завдання ЗМ-1.

Заліковий модуль 2.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕТИКИ КОМП'ЮТЕРНИХ СПІВВІДНОСИН

Тема 5. Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини.

Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, зміст, наслідки.

Поняття інформаційних злочинів. Характеристика інформаційних правовідносин як таких, що виникають при умовах: формування та використання інформаційних ресурсів на основі створення, збору, обробки, збереження, пошуку, розповсюдження та надання користувачеві інформації і документів; створення та використання інформаційних технологій та засобів їх забезпечення; захисту інформації та прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційних процесах.

Поняття об'єкта та предмета інформаційних злочинів. Характеристика загального об'єкта інформаційних злочинів — правовідносин в інформаційній сфері (або інформаційних правовідносин). Характеристика родових об'єктів: особистість, сфера економіки, суспільна безпека і суспільний порядок, державна влада. Характеристика безпосереднього об'єкта інформаційних злочинів.

Основні групи інформаційних злочинів за родовим об'єктом: проти особистості; в сфері економіки; проти суспільної безпеки і суспільного порядку; проти державної влади; проти миру та безпеки людства, їх характеристика.

Семінар 4: Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність

Тема 6. Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання

Комп'ютерні злочини: правова характеристика. Поняття комп'ютерних злочинів як передбачених кримінальним законом суспільно небезпечних дій, у яких комп'ютерна інформація є об'єктом злочинного зазіхання. Характеристика предмету або знаряддя злочину (комп'ютерна інформація, комп'ютер, комп'ютерна система або комп'ютерна мережа). Поняття комп'ютерної інформації як форми представлення інформації (зведень про осіб, предмети, факти, події, явище і процеси) у машинозчитуваному вигляді, як сукупність символів, зафіксованих в пам'яті комп'ютера, або на машинному носії (дискеті, оптичному, магнітооптичному диску тощо).

Характеристика різновидів комп'ютерних злочинів. Дві основні категорії: 1) злочини, зв'язані з втручанням у роботу комп'ютерів і 2) злочини, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби. Правова характеристика неправомірного доступу до комп'ютерної інформації; створення, використання і поширення шкідливих програм для комп'ютерів; порушень правил експлуатації комп'ютерів, комп'ютерних систем або мереж.

Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп. Поняття «інформаційної війни».

Відповідальність та законність в мережі. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід. Основні групи мір попередження комп'ютерних злочинів: правові, організаційно-технічні та криміналістичні. Загальна характеристика розслідування злочинів у сфері комп'ютерної інформації.

Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США і Росії. Досвід України з боротьби з комп'ютерними злочинами (закон «Про внесення змін у Кримінально-процесуальний кодекс України» (2003), ст. 361, 362, 363 КК України).

***Семінар 4:** Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність*

Тема 7. Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

Загальна характеристика інформаційного права як сукупності правових норм, що регулюють суспільні відносини, зв'язані з інформацією. Поняття інформаційного права в широкому і вузькому

змісті. Характеристика галузей права, дві групи - класичні (карне, цивільне, конституційне право) і комплексні або інтегральні. Інформаційне право як сукупність норм, що відносяться до класичних галузей, об'єднаних специфікою об'єкта свого впливу - інформаційних відносин. Загальна характеристика джерел права — документів різного походження і різної юридичної чинності. Minimum minimumum для інформаційного права — нормативні акти: конституція, закони, укази президента, постанови уряду; а також міжнародні конвенції.

Зміст, мета та значення договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) для широкомасштабного та законного розповсюдження творів і записів у Інтернеті; для рішення питань дотримання авторських прав у нових цифрових технологіях.

Правовий простір комп'ютерних технологій: захист авторських прав в мережі Інтернет. Основні проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності у мережі, їх залежність від систем національного законодавства (досвід США). Складність закону про авторське право як одного з аспектів розміщення інформації в мережах. Характеристика чотирьох основних принципів оцінки легітимного використання електронної публікації в мережі, захищеної авторським правом. Значення повідомлень про захист авторських прав в електронних публікаціях у мережі.

Загальна характеристика об'єктів інтелектуальної власності, що розуміється як права на результати творчої діяльності людини. Сфера інтелектуальної власності; права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах.

Особливості впливу комп'ютерних мереж на умови передачі інформації; створення нових інформаційних цінностей у мережі— продуктів і послуг інтелектуальної власності, можливість відбору інформації, присутність інших людей і спілкування з ними, гарантія аутентичності.

Основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі: промислові, комерційні і художні роботи, комп'ютерні програми, «розкручені» на ринку «гарячі» назви (brand name), торговельні марки тощо. Комп'ютерні програми як носії цінних послуг: допомога, консультації, навчання, програмування й усунення помилок.

Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті: політика захисту авторського права та інтелектуальної власності; програмне забезпечення курсів та проблеми їх ліцензування; загальні проблеми авторського права.

Семінар 5: Авторське право та інтелектуальна власність в Інтернеті: проблеми охорони

Письмове контрольне завдання ЗМ-2.

Тестування за матеріалом курсу - залік.

VII. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Завдання до семінарських занять та самостійної роботи

Заліковий модуль 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ НОРМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЕТИКИ

Тема 1. Основи професійної та прикладної етики

Семінарське заняття 1: Професійна етика: основні питання – 2 год.

Мета: засвоїти моральні основи професійної етики, головні положення та норми професійно-етичних кодексів, їх значення для професії.

Питання:

1. Взаємовідносини прикладної та професійної етики.
2. Поняття прикладної етики, зміст, характеристика.
3. Поняття професійної етики, зміст, характеристика напрямів розвитку.
4. Види професійної етики: характеристика особливостей.
5. Професійно-етичні кодекси як основа змісту професійної етики: зміст, значення

Література [1-4, 7, 17, 23, 25, 26, 34].

Самостійна робота студентів: Основні поняття професійної та прикладної етики— 10 год.

Мета: засвоїти сутність професійної та прикладної етики, їх східні та відмінні риси, значення професійної етики для становлення та розвитку будь-якої професії.

Завдання:

1. З'ясувати взаємовідносини прикладної та професійної етики – з точки зору філософів та професіоналів.
 2. Розкрити поняття професійної етики, її зміст та історію походження.
 3. Охарактеризувати напрями розвитку професійної етики та її види.
 4. Надати характеристику професійних етичних кодексів, зміст, мету та значення.
- Література [1-4, 7, 17, 23, 25, 26, 34].

Тема 2. Комп'ютерна етика: вступ в проблематику

Семінарське заняття 2: Комп'ютерна етика як дослідницький напрям і навчальна дисципліна. Значення кодексів комп'ютерної етики – 2 год.

Мета: засвоїти базові поняття комп'ютерної етики, її зміст, тлумачення, значення для розвитку інформаційного суспільства; визначити місце та значення кодексів комп'ютерної етики.

Питання:

1. Загальна характеристика етико-правового простору інформаційно-комп'ютерних технологій. Передумови виникнення комп'ютерної етики.
 2. Поняття та визначення комп'ютерної етики як різновиду професійної етики.
 3. Аналіз досліджень та публікацій Джеймса Мура про комп'ютерну етику.
 4. Значення книги Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» для формування комп'ютерної етики як навчальної дисципліни. Значення моральних норм в комп'ютерному середовищі як основи для розробки юридичних норм.
 5. Характеристика моральних норм, що базуються на дотриманні чотирьох головних моральних принципів.
 6. Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет.
 7. Кодекси комп'ютерної етики: загальна характеристика.
- Література [1-4, 7, 8, 17, 24, 25, 26, 28, 29, 34].

Самостійна робота студентів: Поняття та визначення комп'ютерної етики — 12 год.

Мета: засвоїти основні поняття, визначення та характеристику комп'ютерної етики та її кодексів.

Завдання:

1. Охарактеризувати передумови виникнення комп'ютерної етики.
 2. Проаналізувати базові положення Джеймса Мура про комп'ютерну етику
 3. Проаналізувати книгу Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» як навчальну дисципліну.
 4. Надати характеристику моральних норм, що базуються на дотриманні чотирьох головних моральних принципів.
 5. Охарактеризувати кодекси комп'ютерної етики:
 - 5.1. Передумови, зміст та значення першого кодексу комп'ютерної етики.
 - 5.2. Різновиди та призначення кодексів комп'ютерної етики: досвід США.
 - 5.3. Специфічні відмінності кодексів комп'ютерної етики (у порівнянні з іншими професійними кодексами).
- Література [1-4, 7, 8, 17, 24, 25, 26, 28, 29, 34].

Тема 3. Інформаційна етика. Етика Інтернету.

Самостійна робота студентів: Поняття та визначення інформаційної етики та Інтернет-етики — 12 год.

Мета: засвоїти основні поняття, визначення та характеристику інформаційної етики та Інтернет-етики.

Завдання:

1. Розкрити поняття інформаційної етики як філософської основи комп'ютерної етики, користуючись положеннями праць англійського вченого Лучано Флориди.
 2. Охарактеризувати особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет, правила «нетикету», порівняти зарубіжний досвід: США, Росія, Україна .
- Література: [1-4, 7, 8, 17, 22, 33, 34].

Тема 4. Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»: типи взаємовідносин
Семинарське заняття 3: Значення норм та моральних правил в комп'ютерній мережі – 2 год.

Мета: засвоїти головні морально-етичні норми поведінки користувачів в комп'ютерному середовищі.

Питання:

1. Поняття «комп'ютерних професіоналів», як узагальнює для учасників комп'ютерних взаємовідносин в мережі. Типи взаємовідносин комп'ютерних професіоналів в мережі.

1.1. Моральні основи взаємовідносин “роботодавець—комп'ютерний професіонал”: їх характеристика.

1.2. Моральні основи взаємовідносин “клієнт — комп'ютерний професіонал”: їх характеристика. Значення контрактних відношень, довіри, чесності, компетентності.

1.3. Моральні основи взаємовідносин “суспільство—комп'ютерний професіонал”: їх характеристика. Поняття соціального контракту.

1.4. Моральні основи взаємовідносин “професіонал-професіонал”: їх характеристика.

Література: [1-4, 7, 24, 25, 26, 34].

Самостійна робота студентів: Професійно-етична оцінка головних типів відносин для «комп'ютерних професіоналів»— 12 год.

Мета: опанувати професійними етичними нормами та засвоїти основні типи взаємовідносин між учасниками професії.

Завдання: Проаналізувати та оцінити складні ситуації професійної діяльності представників «комп'ютерних професіоналів» (за 4-ма сценаріями) – з точки зору норм професійної етики та загальнолюдських моральних цінностей; обґрунтувати та захистити власну думку щодо дотримання професійно-комп'ютерних етичних норм поведінки в різних ситуаціях. Викласти свої думки у письмовому вигляді.

Література: [1-4, 7, 24, 25, 26, 34].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕТИКИ КОМП'ЮТЕРНИХ СПІВВІДНОСИН

Тема 5. Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини.

Семінарське заняття 4: Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність – 2 год.

Мета: засвоїти інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин та головні поняття інформаційних злоч

Питання:

1. Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, зміст, наслідки.
2. Поняття інформаційних злочинів. Характеристика інформаційних правовідносин.
3. Характеристика об'єкта і предмета інформаційних злочинів та засобів їх запобігання.

Література [1-4, 6, 9, 10-12, 16, 18, 19, 20-22, 24, 27, 28, 30, 34].

Самостійна робота студентів: Основні поняття інформаційних злочинів, засобів їх профілактики та запобігання— 10 год.

Мета: засвоїти загальну характеристику, зміст та наслідки інформаційних злочинів.

Завдання:

1. Надати характеристику інформаційних правовідносин та узагальнене поняття інформаційних злочинів.
2. Охарактеризувати основні групи інформаційних злочинів за родовим об'єктом:
 - 2.1. проти особистості;
 - 2.2. в сфері економіки;
 - 2.3. проти суспільної безпеки і суспільного порядку;
 - 2.4. проти державної влади;
 - 2.5. проти миру та безпеки людства.

Література [1-4, 6, 9, 10-12, 16, 18, 19, 20-22, 24, 27, 28, 30, 34].

Тема 6. Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання

Семінарське заняття 4: Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність – 2 год.

Мета: засвоїти правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин в мережі Інтернет та головні поняття комп'ютерних злочинів.

Питання:

1. Комп'ютерні злочини: правова характеристика, основні групи.
2. Характеристика різновидів комп'ютерних злочинів; дві основні категорії.
3. Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп.
4. Відповідальність та законність в мережі. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід, основні групи мір.
5. Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США, Росії, України.

Література [1-4, 6, 9, 10-12, 16, 18, 19, 20-22, 24, 27, 28, 30, 34].

Самостійна робота студентів: Основні поняття комп'ютерних злочинів, засобів їх профілактики та запобігання- 10 год.

Мета: засвоїти правову характеристику комп'ютерних злочинів, їх різновиди, міри попередження.

Завдання:

1. Надати правову характеристику різновидів комп'ютерних злочинів, їх основних категорій:
 - 1) злочини, зв'язані з втручанням у роботу комп'ютерів;
 - 2) злочини, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби.
2. Проаналізувати способи здійснення комп'ютерних злочинів та їх класифікацію.
3. Вивчити основні групи мір попередження комп'ютерних злочинів: правові, організаційно-технічні та криміналістичні.
4. Визначити законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: міжнародній досвід та досвід України.

Література [1-4, 6, 9, 10-12, 16, 18, 19, 20-22, 24, 27, 28, 30, 34].

Тема 7. Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

Семінарське заняття 5: Авторське право та інтелектуальна власність в Інтернеті: проблеми охорон– 2 год.

Мета: засвоїти етико-правові норми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

Питання:

1. Загальна характеристика інформаційного права та інформаційних відносин

2. Джерела права та правова основа.

3. Значення міжнародних конвенцій. Договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОИС): Договір про захист авторських прав (ДАП), Договір по музичних творах і фонограмам (ДИФ).

4. Зміст та головні завдання Закону України “Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів ведення господарства, зв'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” від 17 січня 2002 року № 2953-III

5. Основні проблеми авторського права (та захисту інтелектуальної власності) у мережі, їх залежність від систем національного законодавства.

6. Складність закону про авторське право. Характеристика чотирьох основних принципів оцінки легітимного використання роботи, захищеної авторським правом.

7. Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті.

8. Основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі. Характеристика цінності комп'ютерних програм та інтелектуальних цінностей.

Література [1-4, 5, 13, 14, 15, 18, 22, 28, 31-33, 34].

Самостійна робота студентів: Правовий простір мережі Інтернет: захист авторських прав та інтелектуальної власності - 10 год.

Мета: засвоїти правила та норми правового простору мережі Інтернет з метою захисту авторських прав та інтелектуальної власності.

Завдання:

1. Визначити основні проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності у мережі, їх залежність від систем національного законодавства (порівняти досвід США та України).

2. Охарактеризувати сферу інтелектуальної власності в Інтернеті (права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах).

3. Визначити та навести приклади основних типів об'єктів інтелектуальної власності в мережі: промислові, комерційні і художні роботи, комп'ютерні програми, «розкручені» на ринку «гарячі» назви (brand name), торговельні марки тощо.

4. Охарактеризувати політику захисту авторського права та інтелектуальної власності в дистанційній освіті.

Література [1-4, 5, 13, 14, 15, 18, 22, 28, 31-33, 34].

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські заняття, самостійна робота із застосуванням традиційних засобів навчання та засобів Інтернету.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне письмове тестування по двом модулям, оцінки за контрольне завдання та реферати, оцінки за відповіді на семінарських заняттях, підсумковий залік.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Шкала оцінювання знань:

90-100 балів — відмінно (A);

75-89 балів — добре (BC);

60-74 бали — задовільно (DE);

35-59 балів — незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1-34 бал. — незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Визначення рейтингу навчальної діяльності студента з дисципліни “Комп’ютерна етика”

Модуль 1 (поточне тестування)				Модуль 2 (поточне тестування)			Підсумковий контроль- тестування	Сума	
Змістовий модуль 1		КЗ-1		Змістовий модуль 2		КЗ-2			20
25				15			20		
T1.	T2.	T3.	T4.	T5.	T6.	T7.			
5	5	5	10	5	5	5			

Шкала нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

підсумковий контроль-тестування — 20 балів;

рубіжний контроль-контрольні завдання (КЗ) — 20 балів;

реферат — 5 балів;

доповідь на семінарському занятті — 5 балів;

звіт про самостійну роботу — 5 балів.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: навчальний посібник, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи, електронні навчальні матеріали Інтернету.

VIII. СПИСОК ОСНОВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Галинская И.Л. Этико-правовое пространство информационно-компьютерных технологий [Электронный ресурс] / И.Л. Галинская, А.И.Панченко— Режим доступа: http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&id_thesis=186. — Название с экрана.
2. Пархомов В.А. Компьютерная этика [Электронный ресурс] / В.А. Пархомов — Режим доступа: <http://www.etasu.isea.ru/attorn/s4.htm>; <http://www.computeretics.inst.edu>; (Computer Review 15, 2000) — Название с экрана.
3. Филиппова Л.Я., Зеленецкий В.С. Компьютерная этика: Учеб. пособие.— Х., 2006. — 210 с.
4. Johnson Deborah G. Computer Ethics / Deborah G. Johnson. 2nd ed.— New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, 1994.-181 p.

Додаткова:

5. Авторские права в сети будут защищены [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://www.om.ru/ashow.shtml?1890>— Название с экрана.
6. Айков Д., Сейгер К., Фонсторх У. Компьютерные преступления. Руководство по борьбе с компьютерными преступлениями: Пер. с англ./ Д. Айков, К Сейгер, У. Фонсторх. — М.: Мир, 1999.— 351 с.
7. Алексеева И.Ю. «Этика Интернет»: опыт международной команды (Выступление на семинаре «Информационное общество: экономика, социология, психология, политика и развитие Интернет-коммуникаций» 28 июня 2000 г.) [Электронный ресурс] / И.Ю. Алексеева — Режим доступа: <http://conf.infosoc.ru/2003/03-rGOVf18.html> — Название с экрана.
8. Алексеева И.Ю., Шклярник Е.Н. Что такое компьютерная этика? / И.Ю.Алексеева, Е.Н. Шклярник // Вопросы философии. -2007.- № 9.- С. 60-72.
9. Батурин Ю.М. Проблемы компьютерного права / Ю.М. Батурин — М.: Юридическая литература, 1991. — 272 с.

10. Батурин Ю.М., Жодзишский А.М. Компьютерная преступность и компьютерная безопасность / Ю.М., Батурин, А.М. Жодзишский. — М.: Юридическая литература, 1991. — 160 с.
11. Безруков Н.Н. Компьютерная вирусология / Н.Н. Безруков.— Киев.: УРЕ, 1991. — 416 с.
12. Буденный С. Репутация интернет-представительства, или Пять правил для онлайн-джентельмена / С. Буденный // Планета Internet. - 2002. - N 12. - С. 58-59.
13. Вехов В.Б. Компьютерные преступления: Способы совершения /методики расследования / В.Б. Вехов . — М.: Право и закон, 1996. —182 с.
14. Гаврилов О.А. Основы правовой информатики: Учебное пособие / О.А. Гаврилов.— М.: Академ. правов. ун-т при Ин-те госуд. и права РАН, 1998.— 43 с.
15. Даллмар Ф. Глобальная этика: преодоление дихотомии "универсализм" - "партикуляризм" / Ф. Даллмар // Вопр. философии. - 2003. - № 3. - С. 13-29.
16. Зятицкий С. Ф. Перспективы защиты произведений и фонограмм в Интернете [Электронный ресурс] /С. Ф. Зятицкий – Режим доступа: <http://www.copyright.ru/publ/zjaticskij.html>. – Название с экрана.
17. Зятицкий С.Ф.Авторское право в Интернете: три стадии одного процесса [Электронный ресурс] / С.Ф.Зятицкий, В.В.Терлецкий, К. Б. Леонтьев. – Режим доступа: http://www.copyright.ru/publ/rights_in_inet1.html. – Название с экрана.
18. Касперский Е.В. Компьютерные вирусы: что это такое и как с ними бороться / Е.В.Касперский. — М.: СК Пресс, 1998. — 288 с.
19. Кинелев В.Г. Доклад на VII Конференции министров образования государств-участников СНГ «Информационные технологии в образовании» [Электронный ресурс]/В.Г.Кинелев.— Алматы, 2002 – Режим доступа: <http://ito.bitpro.ru/2002/egida.html>. – Название с экрана.
20. Копылов В.А. Информационное право / В.А. Копылов. — М.:Юрист.—1997.— 469с.
21. Крылов В.В. Информационные компьютерные преступления /В.В. Крылов — М.: Юрист, 1997.— 236с.

22. Крылов В.В. Расследование преступлений в сфере информации / В.В. Крылов. — М.: Городец, 1998. — 264 с.
23. Курушин В.Д., Минаев В.А. Компьютерные преступления и информационная безопасность / В.Д. Курушин, В.А. Минаев. — М.: Новый Юрист, 1998. — 256 с.
24. Наумов В.Б. Право и Интернет / В.Б. Наумов. — М.: Университет «Кн. дом», 2002.
25. Основные направления и школы в этике. Тема 1.3. [Электронный ресурс] / РУДН – Режим доступа: [http:// www.humanities.edu.ru/ db/msg/1635/db/msg/1643/db/msg/ 1643](http://www.humanities.edu.ru/db/msg/1635/db/msg/1643/db/msg/1643). – Название с экрана.
26. Пархомов В.А. К определению понятия “Информационное преступление” / В.А. Пархомов // Вестник ИГЭА. — 2001. - №2. - С. 24-38.
27. Погорецький М.А. Навчальний посібник «Комп’ютерна етика» - важливий крок на шляху правового регулювання етики комп’ютерних відношень в Інтернет-середовищі / М.А.Погорецький // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. - №15. – С. 235- 238.
28. Пошью Л. Дж. О компьютерном этическом кодексе для российских институтов и университетов / Л. Дж. Пошью // Науч. и техн. б-ки. — 1998. — N 7. — С. 12-20.
29. Профессиональная Этика // Johnson Deborah G. Computer Ethics / Deborah G. Johnson. 2nd ed.— New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, 1994. — С.37-56. (переклад; рукопис).
30. Расследование неправомерного доступа к компьютерной информации / Под ред. Н.Г. Шурухнова. — М.: Щит-М, 1999. - 254 с.
31. Румянцев А.Г. Информационное право [Электронный ресурс]/ А.Г.Румянцев – Режим доступа: [http:// www.waha.ru/~andrewr/ index.htm](http://www.waha.ru/~andrewr/index.htm). – Название с экрана.
32. Серебrenикова М. Компьютерная этика [Электронный ресурс] / М. Серебrenикова. – Режим доступа: [http://www.ourtx.com/ ?a=289](http://www.ourtx.com/?a=289). – Название с экрана.
33. Сорокин А.В. Компьютерные преступления: уголовно - правовая характеристика, методика и практика раскрытия и расследования [Электронный ресурс]/ А.В. Сорокин. – Режим доступа: [http://www.zaural.ru/procur/ my_page1.htm](http://www.zaural.ru/procur/my_page1.htm). – Название с экрана.

34. Терлецкий В. В. Использование произведений и фонограмм в российском сегменте сети Интернет [Электронный ресурс] / В.В. Терлецкий – Режим доступа: [http:// www.copyright.ru/publ/vvt_speech.html](http://www.copyright.ru/publ/vvt_speech.html). – Название с экрана.
35. Томаров И. Интеллектуальная собственность в сети. Новый экономический и правовой подход к ее содержанию [Электронный ресурс] / И. Томаров – Режим доступа: <http://patent.km.ua/rus/articles/group12/i191>. – Название с экрана.
36. Трушина И. Этика и электронный мир / И. Трушина // Библиотека. - 2002. - N 9. - С. 6-9.
37. Філіпова Л. Я. Комп'ютерна етика: Навчально-методичні матеріали до курсу / ХДАК; Л. Я. Філіпова. — Харків: ХДАК, 2004. — 23 с.
38. Філіпова Л.Я. Комп'ютерна етика, інформаційна етика та кіберетика: сутність та співвідношення понять // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф./ Л.Я. Філіпова; Держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв. — Київ, ДАККМ, 2009. — С.137-140.
39. Филиппова Л.Я. Компьютерная этика — учебный курс для пользователей Интернета./ Л.Я. Филиппова // Библиотечный форум Украины — 2007. — № 2(16) .— С.42-46
40. Філіпова Л.Я. Морально-етичні та правові проблеми в комп'ютерній мережі Інтернет: освітній аспект ./ Л.Я. Філіпова // Культура України: Зб. наук. пр. Вип. 14. Мистецтвознавство. Філософія / ХДАК. — Х.: ХДАК, 2004. — С.29- 39
41. Фоменко І. Роль комп'ютерної етики в сучасних інформаційно-документних комунікаціях / І. Фоменко // Вісник Книж. палати. — 2007.— №4.—С.17-18.
42. Хромова А. Л. Интернет и авторские права: симбиоз или антагонизм? [Электронный ресурс] / А.Л.Хромова – Режим доступа: http://www.copyright.ru/publ/inet_auth_rights.html. – Название с экрана.
43. Електронні публікації з Інтернету.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Етика - філософська наука, об'єктом вивчення якої є мораль.

Прикладна етика — це особливий різновид етики, який надає нове розуміння проблем моралі, пов'язаних з прикладними (практичними) завданнями, що вирішуються філософами з позицій теоретичної етики. Поняття прикладної етики розуміють як особливу, досить самостійну, специфічну частину етики, яка виникла і оформилася всередині загального етичного вчення. Прикладна етика ширше поняття професійної етики, вона являє собою форму регуляції професійної діяльності не зсередини, а ззовні.

Професійна етика — розуміється як сукупність моральних норм, які визначають ставлення людини до свого професійного обов'язку; вона регулює моральні відносини людей у трудовій сфері (в певній професії). Зміст професійної етики - це перш за все вимоги професії, що пред'являються нею до її членів, це встановлення свого роду внутрішнього стандарту, еталону поведінки даних професіоналів

Професійні моральні норми —це правила, зразки порядку внутрішньої саморегуляції особистості на основі етичних ідеалів в межах певної професії.

Професійні етичні кодекси містять основу змісту професійної етики; в них відображено такі моральні норми та правила, які притаманні членам саме цієї професії.

Комп'ютерна етика— означає не что иное, как моральные кодексы не только компьютерных профессионалов, но и всех пользователей компьютерных систем.

Комп'ютерна етика за Джеймсом Муром - це складне динамічне поле досліджень, що передбачає аналіз відносин між фактами, концепціями, політикою і цінностями в контексті інтенсивного розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій. Джеймс Мур визначає комп'ютерну етику як "аналіз природи соціального впливу комп'ютерних технологій на суспільство, формулювання на цій основі моральних норм і проведення активної політики їх впровадження у свідомість розробників і користувачів комп'ютерних технологій".

Комп'ютерна етика за Деборою Джонсон – розглядається як навчальна дисципліна та охоплює етичні проблеми інформацій-

но-комп'ютерних технологій, що мають спиратися на традиційні моральні принципи і теорії. Американський етик Дебора Джонсон випустила підручник "Комп'ютерна етика" (1985 р.), який в 1994 р. вийшов другим виданням. Її вважають засновником комп'ютерної етики як навчальної дисципліни, яку необхідно розпочинати викладати, на її думку, ще з дитячого садку і потім продовжувати - в навчальних закладах різних рівнів.

Кодекс комп'ютерної етики є різновидом професійного етичного кодексу; містить моральні норми та правила, які притаманні не тільки «комп'ютерним професіоналам», які розробляють та впроваджують засоби інформаційних технологій, а й усім користувачам комп'ютерних систем та Інтернет-мережі.

Інформаційна етика за Лучано Флориди (*англійського вченого*) розглядається як філософська основа комп'ютерної етики, основним завданням якої є оцінити з моральної точки зору будь-яку «інформацію про все, що існує або буде існувати у світі, починаючи від людей і їх соціальних відносин і до зірок, каменів, тварин, рослин».

Етика Інтернету, (синоніми: "мережевий етикет", "нетикет"), містить положення, морально-етичні норми та правила, які відносяться до етичного аспекту поведінки в глобальній мережі Інтернет. Поняття "комп'ютерної етики" та "етики Інтернет" можна вважати ідентичними, підкресливши при цьому деякі умовні відмінності: перша за рівнем теоретичного обґрунтування понять і визначень може бути віднесена до наукового напрямку, а друга - до суто прикладного.

“Webethics” – англomовний (американський) аналог поняття “Етика Інтернету” (відомо, що американці називають Інтернет словом «Веб»).

«Нетикет» - слово, похідне від англ. net — мережа та etiquette — етикет; означає етику Інтернету.

Кібернетика та кіберпростір — це терміни, що активно використовуються переважно там, де вони і виникли - в художній літературі, і особливо в художній фантастиці. Хоча за своєю суттю поняття "кіберпростір" є синонімом таких наукових понять, як "мережевий простір (або віртуальний, телекомунікаційний); а "кіберетіку" можна замінити терміном "комп'ютерна етика", як узагаль-

нюючим, якщо йдеться про вживання його в науковій, науково-навчальній літературі.

«Комп'ютерні професіонали» - умовне узагальнююче поняття (за досвідом США), що позначає такі категорії учасників комп'ютерних взаємовідносин в мережі, як: програмісти, системні аналітики, системотехніки, оператори, інформаційні працівники (посередники), продавці комп'ютерного устаткування, а також і користувачі продуктів інформаційно-комп'ютерних технологій.

Інформаційна безпека суспільства - це стан захищеності національних інтересів в інформаційній сфері, обумовлений сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави.

Інформаційні злочини - це заборонені Кримінальним Кодексом суспільно небезпечні діяння, об'єктом злочинних зазіхань яких є правовідносини в інформаційній сфері. Предметом злочинних посягань є інформація, що охороняється законом, в тому числі й така, яка зафіксована на машинних (електронних) носіях.

Інформаційні правовідносини – це такі відносини, що виникають при умовах: формування та використання інформаційних ресурсів на основі створення, збору, обробки, збереження, пошуку, розповсюдження та надання користувачеві інформації і документів; створення та використання інформаційних технологій та засобів їх забезпечення; захисту інформації та прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційних процесах.

Комп'ютерні злочини – це передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні дії, в яких машинна інформація є об'єктом злочинного посягання; а в якості предмету або знаряддя злочину виступає машинна інформація, комп'ютер, комп'ютерна система або комп'ютерна мережа. Поділяються на дві основні категорії: 1) злочини, зв'язані з втручанням у роботу комп'ютерів і 2) злочини, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби.

Minimum minimumum для інформаційного права — це нормативні акти: конституція, закони, укази президента, постанови уряду; а також міжнародні конвенції.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “Комп’ютерна етика”

Модуль 1.

1. Визначення прикладної етики.
2. Визначення професійної етики.
3. Взаємовідносини прикладної та професійної етики.
4. Характеристика напрямів розвитку професійної етики.
5. Значення професійної етики для становлення професії.
6. Поняття видів професійної етики як специфічних особливостей професійної діяльності.
7. Професійні етичні кодекси як основа змісту професійної етики, їх зміст, мета та значення.
8. Передумови виникнення перших професійно-етичних кодексів.
9. Визначення «комп’ютерна етика».
10. Поняття «етика Інтернет», «віртуальна етика», кіберетика, «мережевий етикет», «нетикет», «webethics».
11. Поняття «комп’ютерна етика» за Джеймсом Муром.
12. Поняття «комп’ютерна етика» за Деборой Джонсон.
13. Значення книги Дебори Джонсон «Комп’ютерна етика» для формування комп’ютерної етики як навчальної дисципліни.
14. Передумови, зміст та значення першого кодексу комп’ютерної етики.
15. Характеристика моральних норм кодексу комп’ютерної етики.
16. Характеристика десяти заповідей кодексу комп’ютерної етики (за американським досвідом).
17. Кодекси комп’ютерної етики (досвід США).
18. Міжнародний досвід щодо прийняття національних кодексів комп’ютерної етики (США, Австралія, європейські держави).
19. Визначення інформаційної етики як філософської основи комп’ютерної етики.
20. Поняття інформаційної етики за Лучано Флориди.
21. Термін кіберетика та кіберпростір в художніх творах письменників-фантастів (Вільям Гібсон).
22. Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет (правила «нетикету»), напрями досліджень.
23. Розробка гуманітарних проблем користування мережею Інтернет.

24. Поняття «комп'ютерних професіоналів» (за досвідом США).
25. Характеристика типів взаємовідносин «комп'ютерних професіоналів» в мережевому середовищі.
26. Моральні основи взаємовідносин “роботодавець—комп'ютерний професіонал”: їх характеристика.
27. Моральні основи взаємовідносин “клієнт — комп'ютерний професіонал”: їх характеристика.
28. Моральні основи взаємовідносин “суспільство—комп'ютерний професіонал”: їх характеристика.
29. Моральні основи взаємовідносин “професіонал-професіонал”: їх характеристика.

Модуль 2.

1. Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, наслідки.
2. Визначення інформаційних злочинів.
3. Характеристика інформаційних правовідносин.
4. Поняття об'єкта та предмета інформаційних злочинів.
5. Поняття інформаційних злочинів за родовим об'єктом: проти особистості; в сфері економіки; проти суспільної безпеки і суспільного порядку; проти державної влади; проти миру та безпеки людства.
6. Комп'ютерні злочини: правова характеристика.
7. Характеристика предмету або знаряддя комп'ютерного злочину.
8. Загальна характеристика різновидів комп'ютерних злочинів.
9. Характеристика комп'ютерних злочинів, зв'язаних з втручанням у роботу комп'ютерів
10. Характеристика комп'ютерних злочинів, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби.
11. Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп.
12. Поняття «інформаційної війни».
13. Відповідальність та законність в мережі.
14. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід.
15. Основні групи мір попередження комп'ютерних злочинів: правові, організаційно-технічні та криміналістичні.

16. Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США, Росії, України.
17. Поняття інформаційного права, визначення в широкому та вузькому змісті.
18. Головні джерела інформаційного права. Minimum minimumum для інформаційного права.
19. Значення договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) для охорони авторських прав в мережі Інтернет.
20. Основні проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності у мережі.
21. Загальна характеристика об'єктів інтелектуальної власності.
22. Сфера інтелектуальної власності.
23. Характеристика основних типів об'єктів інтелектуальної власності в мережі.
24. Комп'ютерні програми як основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі.
25. Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ **“Комп'ютерна етика”**

Модуль 1. (ЗМ-1)

Варіант 1.

1. Як розуміється комп'ютерна етика (дати її визначення)? У чому її відмінність від професійної етики інших професіоналів?
2. Які причини та мотиви прийняття кодексів комп'ютерної етики? У яких професійних сферах розробляються такі кодекси?
3. Які головні моральні принципи (чотири) включені в кодекс комп'ютерної етики?
4. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - assuqasy (точність), пояснити.
5. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - property (приватна власність), пояснити.
6. Основними видами професійної етики є (продовжити)
Вказати їх спільні та відмінні риси.

Варіант 2.

1. Як визначається кодекс комп'ютерної етики? Коли був прийнятий перший кодекс комп'ютерної етики?
2. Назвати 10 моральних заповідей (постулатів) кодексу комп'ютерної етики (з американського досвіду).
3. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - privacy (таємниця приватного життя), пояснити.
4. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - accessibility (доступність), пояснити.
5. Як визначається професійна етика? Що вона вивчає?
6. Як визначають професійні кодекси? Які положення вони включають?

Модуль 2. (ЗМ-2)**Варіант 1.**

1. Що є об'єктом комп'ютерних злочинів?
2. Назвати дві категорії комп'ютерних злочинів у правовому аспекті.
3. Назвати основні види комп'ютерних злочинів, пов'язаних із втручанням в роботу комп'ютерів.
4. Дати визначення комп'ютерних злочинів з правової точки зору.
5. Вказати наслідки неправомірного доступу до захищеної законом комп'ютерної інформації?
6. Перерахувати п'ять основних груп способів здійснення комп'ютерних злочинів.
7. Які види перехоплення комп'ютерної інформації виділяють у правоохоронній практиці?
8. Назвати основні групи заходів попередження комп'ютерних злочинів.

Варіант 2.

1. Коли і де був прийнятий перший закон, який карає за комп'ютерні злочини (з американського досвіду).
2. Як розуміються правознавцями "навколокомп'ютерні" злочини?
3. Як можна здійснити несанкціонований доступ до інформації, що зберігається в комп'ютері?
4. Яким чином можна здійснити розкрадання комп'ютерної інформації?

5. Що включає в себе спосіб здійснення комп'ютерних пренаступ - Вилучення засобів комп'ютерної техніки?
6. Які способи скоєння комп'ютерних злочинів використовуються для отримання несанкціонованого доступу до засобів комп'ютерної техніки?
7. Які різновиди пошуку пароля (або коду) використовують комп'ютерні зломщики, дії яких відносяться до способу - Отримання несанкціонованого доступу до засобів комп'ютерної техніки?
8. Дати визначення «комп'ютерного вірусу».

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КОМП'ЮТЕРНА ЕТИКА

Програма та навчально-методичні матеріали
до курсу

ФІЛПОВА Людмила Яківна

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір автора

Комп'ютерна верстка

План 2010

Підписано до друку 2010 р. Формат 60x84/16

Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 1,97. Обл.-вид. акр. 2,00. Тираж Зам. №

ХДАК, 61003, Харків-3, Бурсацький спуск,4

Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК